

პავლე იმპერატორმა

როგორ ჩამოართვა

გიორგი მეფეს

ს ა ქ ა რ თ ვ ე ლ ო

ზ. ჭიჭინაძისა

ფასი 5 მან.

თბილისი

სტამბა ბ. კილაძისა, ამერიკის ქ. № 3.

როგორ მოატყუა პავლე იმპერატორმა მეფე გიორგი.

მეფე ერეკლემ თავის მეფობა ისუ დაასრულა, რომ ვერ-იქმნა და რუსებს კბილები ვერ მოაკიდებინა საქართველოზე. ვერ იქმნა და ვერ ეღირსათ რუსებს საქართველოს ხელში ჩაგდება, თუმცა რუსნი ამისთვის ბევრს ეცადნენ, ბევრი იწვალეს, ფულებიც ბევრი დახარჯეს, ხშირათ ხალხიც ბევრი სწყვიტეს თუ რუსნი და თუ ქართველები, მაგრამ მათს წადილს არა ეშველა რა და არ ეღირსათ საქართველოს ხელში ჩაგდება, ბევრის მეცადინეობის შემდეგ ის კი მოახერხეს, რომ მეფე ერეკლეს და სოლომონ იმერთა მემეს 1783 წ. რუსეთის მფარველობა აღიარებინეს და ამისთვის „ტრაკტატიც“ დასწერეს, პირობა შეჰკრეს ფიცით.

რუსების ფიქრით, ეს იყო პირველი ნაბიჯი საქართველოს ერის დაღუპვის დღეებისა, ამიტომ იგინი, მეფე ერეკლეს მეფობაში, ამასაც დიდის სიამოვნებით დასჯერდნენ და ფიქრობდნენ, რომ მეფე ერეკლეს წინაშე, ჩვენგან ესეც დიდი საქმეაო. დღეს ეს მფარველობა იქნება და ხვალ და ზეგ სულაც ჩვენი გახდება საქართველოვო. ასე ფიქრობონენ რუსები, მაგრამ იმედი არ გაუმართლდათ, მეფე ერეკლემ ისე დალია სული, რომ რუსებს არ აღირსა საქართველოში ფეხის შემოდგმა, საქართველოს დამორჩილება. მეფე ერეკლეზედ რუსებს გული გაუტყდათ, ამიტომ იგინი გარს. ჭავჭავაძის რჩევით დაუმეგობრდნენ და დაუახლოვდნენ მეფე გიორგის.

მეფე გიორგი მალე გადიბირეს, დაუწყეს საჩუქრის მიცემა. საქმე იქამდის მივიდა, რომ მალე ქართველი მეფე, რუსის იმპერატორის პავლესი დიდი ერთგული და

მაქებარიც გახდა, ეს ამბები გარს. ჭავჭავაძემ პავლესაც აცნობა. ამით რასაკვირველია იმედი მიეცათ, რომ ახლაკი საქართველოს ჩავიდებთ ხელში, მხოლოდ ეს მოხდება იმ დროს, როცა ერეკლე მეფე მოკვდება და გიორგი გამეფდებაო, ამით ბედზე ესეც მალე მოხდა და 12 იანვარს 1798 წ. გარდაიცვალა მეფე ერეკლე. მეფის გარდაცვალება პავლესაც მალე აცნობეს.

პავლე იმპერატორმა მეფე გიორგის სამძიმარის სათმნელათ გარს. ჭავჭავაძეც გამოუგზავნა და მის მერე, როცა გიორგი მეფე გამეფდა, მაშინ გიორგი მეფეს მოლოცვა მოუვიდა და მასთან სამეფო ნიშნები და დამტკიცებანიც 1783 წ. ტრაქტატის ძალით. გიორგი მეფეს თავის გამეფება ცოტათი გაუჭირდა, რადგანაც იგი უგვანა კაცი იყო, შინაურებში ბევრი მტერი და მოწინააღმდეგე ჰყავდა, ამით ისარგებლეს რუსებმა და გიორგი მეფეს მჭიდროდ მოხვიეს ხელი, ამ მეფის სისუსტით ისარგებლეს და 1801 წ. დამდეგს თვისი წადილი შეისრულეს და საქართველო ბელში ჩაიგდეს.

ეს შეჩვენებული და ქართველთა ტომის დამღუპველი საქმენი მოხდა სწორედ მეცხრამეტე საუკუნის დამდეგს, ისეთს დროს, როცა დამონებული საქართველო უნდა განთავისუფლებულიყო, ის კი არა, ამ დროს თავისუფალ საქართველოს ერი, უსამართლოდ, ევროპის სახელმწიფოთა დაუკითხავათ, დამონებულ იქმნა რუსთაგან.

როცა საქართველოს ერს გაჭირვება ჰქონდ, როცა ქართველებში ქუდზედ კაცის ძახილი იყოს, როცა საქართველოს შემოესია მურვან ყრუ, ჩინგის ყაენი, მონგოლები, შაჰაბაზი და სხვანი, როცა სა ქართველო ასეთს დიდს გაჭირებაში იყო, როცა ქართველებში ქალებიც კი გადიოდნენ საომრად, და ხშირად სწარმოებდა პარტიზანული ომები, მაშინ არავის ჩაუვარდა ეს ქვეყანა ხელში მონად და როცა ქართველთ განვლეს მძიმე დღენი, როცა

ყველაფერი დაწყნარებას მიეცა და მასთან დადგა 1801 წელიც, ანუ მეცხრამეტე საუკუნე, ამ დროს ქრისტიანობის სჯულის ერთობის საქმის დალოლიებით და მოტყუებით ხელში ჩაიგდეს მონად საქართველოს ერი და მისი სამეფო.

საქართველოს ასეთი დაღუპვა და ცოცხლივ დამარხვა მოხდა ისეთ დღეს, როცა რუსების ბოროტება ჩვენმა მეზობელ ოსმალ-სპარსელებმაც იგრძნეს კარგად, როცა ესენიც კი დიდათ ეხვეწებოდნენ ქართველებს რომ თქვენ, ოღონდ რუსებს ნუ შეუერთდებით და ჩვენ პირობას მოგცემით რომ დღეის შემდეგ თქვენს ქვეყანაში ჩვენი კაცის ფეხი აღარ შემოიდგასო. თქვენში ჩვენგან ქათამიც არავის აუფრინდებაო.

სწორედ ასეთ დროს, რუსებმა იპოვნეს დრო და უნიჭო, სხეულით და გონებით სუსტის, ზაქი ჭამიას, მეოხებით საქართველო ხელში ჩაიგდეს.

ეს ბოროტება მოხდა გიორგი მეფის გონებრივი სისუსტით და თავის ძმების, დედინაცვლის, ბიძების და შვილების ჯავრით და არა საქართველოს, გაჭირვებულის მდგომარეობით. ამაში დამნაშავეა თვით მეფე ერეკლეც, რომ ამან თავის უნიჭო შვილს გიორგის თავი არ მოსჭრა და მის მაგიერ იულონი არ დანიშნა მეფედ, ეს სულ ამ გმირი მეფე ერეკლეს შეცდომა გახდათ. გარნა მეფე ერეკლე მარტო ამაში არის დამნაშავე.

მაინც რუსეგმა გიორგის წინაშეც თავისებურ ძველის გზებით დაიწყეს მოქმედება, ამათ აირჩიეს, ორი გზა, ერთი იყო გზა მრუდობის და მოტყუილების. ისე, როგორც მათ ატყუილეს მეფე თეიმურაზი, ვახტანგი და ერეკლე. მეორე გზა იყო დალოლიავეების, შესყიდვის და მეგობრული დამორჩილების, რა არის, რაც შეიძლება მალე მომხდარიყო საქართველოს ერის დამარხვა და დაღუპვა, ასე რომ გიორგი მეფე თუ მოტყუილებით არა, სხვა შემთხვევით მაინც ჩაიგდებდნენ ხელში, ამიტომაც

იგინი ირ-ნაირს ბოროტს მოხერხებას და რუსულ პოლიტიკას ამუშავებდნენ მეფე გიორგის წინაშე.

გონებით ჩლუნგი მეფე გიორგი, როგორც იქმნა რუსეთის მანქანებით გამეფდა 1798 წ, და სამეფო ტახტზედ ავიდა, გიორგის თავის მეფობაში, ერთხელ ავარიის ომარხანთან ომი მოუხდა, ეს ომი იყო კახეთისაკენ, ივრის ხეობაზედ, ამ ომს ეწოდება „ნიახურის ომი“. ამ ომი საგან სნეული მეფე გიორგი დიდათ დაღონებული იყო, მას ძალა და ღონე არ ჰქონდა, მეტი გზა არ იყო, მან მალე პავლე იმპერატორს მიჰმართა და ჯარით დახმარება სთხოვა, გიორგის მალე მოუვიდა ცნობა, რომ პავლე იმპერატორმა ინება დახმარების მოცემაო.

ამ ამბავმა გიორგი მეფე დიდათ გაახარა.

მეფე გიორგი სიხარულს მიეცა, ამიტომ დაუწყო პავლე იმპერატორს ქება-დიდება და მალე ამ ქებამ იგი იმტენად გაიტაცა, რომ პავლე იმპერატორი ქრისტეს შეადარა და ბოლოს ქრისტეზე მალღაც დააყენა.

მართლაც დაპირება გამართლდა და საქართველოში შემოვიდნენ რუსის გენერლები გულაკოვი და ლაზარევი, ამათ შემოიყვანეს რუსეთის ჯარი 1200 კაცი, ესენი დროით წარუდგნენ მეფე გიორგის და მიულოცის გამეფება და მასთან ომში მონაწილეობის მიღებასაც დაჰპირდნენ, დააიმედეს მეფე, რომ ომში ჩვენ უსათუოდ გავიმარჯვეფთო. მეფე აღივსო დიდის სიხარულითა და გული დაიმშვიდა.

ავარიის ომარ-ხანის ჯარს წინამძღოლობდა ალექსანდრე ბატონიშვილი, ძმა გიორგი მეორისა. ამათ სურდათ გიორგი მეფის დამარცხება, რუსების განდევნა საქართველოდან და გიორგი მეფის მაგიერ იულიონის გამეფება. ამას ითხოვდა ბაბა-ხან ფეთალი შაჰიც. ამ ომის შესახებ ქართულსა და რუსულ ენაზე ბევრნაირი. ცნობები არის დარჩენილი და ყველაფერი ყალბად არის

ანუსხული, რომ ვითომც „ნიახურის ომში რუსებმა და ქართველებმა გაიმარჯვეს, ანუ ქართველებმა გაიმარჯვეს რუსების დახმარებით. ეს გამარჯვება აი როგორ მოხდა, რასაც მოწმობენ მეფე გიორგის შვილები დაწვრილებით და დალაგებით.

ალექსანდრე ბატონიშვილი იყო გმირი კაცი, ივანე მეუნარგიამ სამართლიანად უწოდა „საქართველოს მიტრიტადი“. ამ გმირ კაცს ომარ-ხანმა მიანდო თავის ლაშქრის 30,000 ათასი კაცი, ამასვე ჰყავდა თავის მომხრეთა რიცხვის 5000 კაცი, ბაბა-ხანმა მისცა 150000 კაცი. სხვა და სხვა კუთხის სახანოდან ელოდა კიდევ 5000 კაცს, ასე რომ ალ. ბატონიშვილი გიორგი მეფესთან შესაბამელად მოდიოდა 60,000 კაცით, გიორგი მეფეს კი ჰყავდა სულ 1000 კაცი და რუსეთის ჯარისაც 1200 კაცი, მამასადამე სულ 2200 კაცი. ეს ორი ათასი კაცი უნდა შეჰბოდა 60 კაცს. დანიშნულ დროს, მეომრები გამოჩნდნენ, თავის ალაგს, ალექსანდრე ბატონიშვილმა გადაავლო თვალი ქართველთა და რუსის მხედრობას, უცბად ამას გაახსენდა თავის მამის, მეფეს ერეკლეს მცნება და სიფრთხილე, რომ რაც შეეძლება ყოველთვის და ყოველგან მოვალეა ყოველი ქართველი რომ იგი ეცადოს და მით რაც შეიძლება ცოტა ქართველი მოკვდესო.

ამის გარდა ალექსანდრეს გაახსენდა ერეკლე მეფის ბევრი სხვა დარიგებანი, ამიტომ ცოტა არ იყოს, მას შერცხვა თავის თავის და სთქვა გულში, რომ ჩემგან ეს იქნება დიდი ცოდვა და ჩემი მამის ერეკლე მეფის დავალების გმობა, რომ ჩემის ძმის ბეცის გიორგის მტრობით და ჯიბრით ათასი ქართველი კაცი მოეკლაო.

მე ამას ვერ ვიზამ, თვით გიორგი უნდა იყოსა, აქ, რომ იმას ვეცე საქართველოს ღალატისათვის და ყელი გამოელადროვო. გიორგი არათ ღირს, ჩემი გმობა და

შერცხვენა იქნება რომ მისის ბოროტების გულისთვის ათასი კაცი ქართველი გავიმეტო და გავაფუჭოვო.

ეს გმირი კაცი, ანუ საქართველოს მიტრიდატი დიდის მამულისშვილურის გრძნობით აღივსო. ამით იგი დიდათ და მწარეთ დაღონდა. მან გადაწყვეტა: არა, მე საქართველოს ათას ქართველ კაცს არ მოვკლავ. მე ისევ უკან გავბრუნდები და მცირე რამ შეტაკების გარდა ომს არ განვაგრძნობ.

ალექსანდრე ბატონიშვილმა სხვა ხანებთან ისაუბრა, აუწყა, რომ რუსის ჯარით ქართველები დაგვამარცხებნო, ამიტომ უმჯობესია, რომ ომი შევაჩეროთ და ამაღამ გავიპაროთო, მით ჯარი გადავარჩინოთო. ხანებს ესეთი დარიგება დიდათ მოეწონათ და საღამოს ჟამს ალექსანრე ბატონიშვილმა თავისი ჯარი უკან დასწია, ომი შეჩერდა, მეორე დღეს, ის ჯარი უკვე თავის გზას გაუდგა და მით ეს „ნიახურის ომიც“ გათავდა.

გულაკოვმა და ლაზარევმა რუსეთი გარემოება ქარ თველთა და რუსთა გამარჯვებაო ჩასთვალეს და ესენიც მალე დაბრუნდნენ თბილისში ვითომც და გამარჯვებულნი, მალე ეახლნენ სნეულს და ლოგინში მწოლს მეფე გიორგის, მოახსენეს თვისი გამარჯვება, ამ გარემოებამ მეფე გიორგი ისე გაახარა, რომ თვით გიორგიმ და სამეფო ოჯახის ქალებმა ხელებიდან ძვირფასი ბეჭდები, გაიძრეს და გენერალ გულაკოვს და ლაზარევს გაუკეთეს, ასევე სხვა რუსუსის აფიცრებს და ჯარის კაცთაც სცეს პატივი. ამას ასე მოწმობს ისტორიკოსი პ. იოსელიანი მეფე ერეკლეს ქალის რეფსიმეს სიტყვით.

ასე და ამგვარათ მოხდარა ამ „ნიახურის ომის“ საქმე, რუსეთის სამხედრო მინისტრებსაც ეს ყალბი გადმოცემა უწერიათ ისეთის ცნობებით, რითაც გამოქვეყნდა ის გარემოება, რომ „ნიახურის ომში“ ქართველებმა გაიმარჯვეს რუსების ჯარის და გენერლების დახმარებითო

ამ სიცრუეს ნათლად აჭეშმარიტებს ის გარემოებაც, რომ ისტორიკოსმა პლატ. იოსელიანმა, ქართულს ენაზედ დასწერა „მეფე გიორგის ცხოვრება“. იქ ამ მეფის მოქმედების ყველა წვრილმანი ამბებიც კი ასწერა, „ნიახურის“ ომის შესახებ კი არასფერს სწერს. ერთ ადგილას კი შემდეგი სტრიქონებიც კი მოჰყავს ამ ომზედ, აი მისი სიტყვები:

„რადგანაც ნიახურის ომი“ რუსულად და ქართულად მრავალთაგან არის აღწერილი, ამიტომ მე ამას აღარ ავსწერ“ ამ სიტყვების დასკვნა ის გახლავსთ, რომ ამ ომის ამბები სიცრუით არის აღნუსხული და ამიტომ მე მას აღარ ავწერო. მე ასე ვსხნი ამ გარემოებას. ამ ყალბად აღნუსხულმა ომის ამბებმა მეფე გიორგი ისე მოქარგეს და მოაწყეს საქმე, რომ ამ ტყუილი გამარჯვების მეოხებით, რომ წინათ თუ პავლე იმპერატორი ქრისტეზედ მალა დააყენა, ახლა პავლეს გენერლები გულაკოვი და ლაზარევი ქრისტეს მოციქულების მსგავს პავლეს მოციქულებად ჩათვალა.

ამ ოსტატურს ჯადოქრობას მალე მოჰყვა ის გარემოება, რომს რუსთაგან ნასიამოვნები დამტკბარი მეფე გიორგიმ საყოველთაოდ გადასწყვიტა საქართველოს განცემა და რუსეთის იმპერიასთან დაკავშირება, რითაც ის სიამოვნებას გულში ფიქრობდა, რომ“, ეს იყო ჯიბრი იულონ ბატონიშვილისა, ალექსანდრე ბ. ტონიშვილის და თვისის დედინაცვლის დარეჯან დედოფლის.

გიორგი მეფის განზრახვა სპარსეთის ყაენმა ბაბახანმა მალე შეიტყო, ამაზე ბაბახანი დიდათ დაფიქრდა ამიტომ მან მალე მიიწვია თვისთან სპარსეთში მცხოვრები ალექსანდრე ბატონიშვილი, ამას მოელაპარაკა ბაბახანი და თან გიორგი მეფის შესახებ დარიგება ჰკითხა, როგორ მოვექცე გიორგი მეფეს, რომ ეგები მან საქართველო რუსეთს არ შეუერთოსო. ამის დარიგებას გთხოვ,

რომ მომცეთ თქვენაო, რომ მეც ისე, თქვენის დარჩების თანახმად მივმართო გიორგი მეფესაო.

ალექსანდრე ბატონიშვილმა ბაბახანს როგორი დარიგება მისცა, ამაზედ ბატონიშვილები არაფერს მოგვითხრობენ, მხოლოდ ამ გარემოების შემდეგ ბაბახანმა გიორგი მეფეს მოციქული გამოუგზავნა, სთხოვა რუსებისაგან ხელის აღება, დამეგობრება ძველს მეზობელ სპარსეთის ყაენთან, რისთვისაც იგი მეფე გიორგის ამლევდა სხვადასხვა პირობებს, რომელი პირობანიც გიორგი მეფის შვილს დავითსაც აქვს აღნუსხული თვის დღიურში, იმას კი ვიტყვით, რომ ბაბახანს ვინ ურჩია ამ პირობების შედგენა და წარმოდგენა, ეს ვინ ასწავლა ბაბახანს და ვინ დაარიგა, ამის ცნობა არა გვაქვს. ვფიქრობთ კი უეჭვოთ. რომ იგი ალექსანდრე ბატონიშვილის დარიგება უნდა იყოს და პირდაპირ მასი მოსაზრება. ეს რომ ცხადია და მართალი, ამას გამოაჩენს თვით აი ამ პირობების მოყვანა თავის სისრულით.

საჭიროთ ვსთვლით, რომ აქ მოკლეთ მოვიყვანოთ ცნობები მასზედ, თუ ვინ იყო ბაბა ხან ფეთ-ალი შაჰი. ეს იყო ძმის წული აღა-მაჰმად ხანისა. აღა მაჰმად ხანი დაკოდილი იყო, უცოლ-შვილო, ამიტომაც ამის მოკვლის შემდეგ 1797 წ. სპარსეთის ყაენათ დანიშნულ იქმნა აღა-მაჰმად ხანის ძმის წული ბაბა-ხანი, რომელსაც ტახტზედ ასვლის შემდეგ ფეთ-ალი შაჰი უწოდეს.

მეფე გიორგის ყეინისაგან მოუვიდა მოციქულათ, ბაბა ხანის ფარეშ ბაში მამად-ხან ყაჯარი, ნათესავი თვით ყაენისა და რამოდენიმეც სხვა ხანები. ამათ მეფე გიორგის გადასცეს ყაენის სალამი, მოკითხვა, მეგობრულ ნატვრა და საქართველოს სამეფოსთან ერთობის სიყვარული, მეზობლურს განწყობილება, ამასთანავე აუწყეს შემდეგი:

ამიერიდან ბაბა ხან ფეთ ალი შაჰი სკობს მტრობას საკართველოს სამეფოსთან.

ამიერიდან ისპობა სპარსთაგან ჩუმათ, ქურდულათ თავ-დასხმა საქართველოზედ, ომიანობა ქურდულათ და სხვაც ასეთივე ლეკთაგანაც.

ბაბა ხანი იქნება ყოველთვის მფარველი და მომხრე საქართველოსი და გიორგი მეფისა.

ამისთვის ყაენი მეფე გიორგის მისცემს პირობას, ხელშეკრულებას, ამ ხელშეკრულობის ძალით სპარსთა და ქართველთ შერთების საქმეს ყოველთვის იქნება მტკიცედ დაცული და მტერი საქართველოსი იქნება მტერი ირანისა. ყოველივე დაპირებანი რომ სპარსთაგან სიმტკიცით იქნება დაცული გიორგი მეფის წინაშე, ამის საწინდრათ ბაბა-ხანი მეფე გიორგის და საქართველოს სამეფოს უერთებს შემდეგ ადგილებს:

მთლათ ბაქო-შირვანი, ანუ დაღესტანს თავის მიდამოებით.

ბაქოს ქალაქს, მთლათ თავის ადგილ მდებარეობით, ანუ მთელის თვისი გუბერნიით.

განჯას, აგრეთვე მთელა სახანოს ადგილებით და ამასთან ახლოს მდებარე სხვა ადგილებსაც, ადგილები როგორც ემორჩილებოდნენ მეფე ერეკლეს 1795 წლამდის ამ წელს კი ეს ადგილები ქართველებს ალა მაჰმადხანმა ჩამოართვა.

ამას გარდა ბაბა ხანი გიორგი მეფეს ეხმარებოდა სამხედრო იარაღით, სხვა და სხვა საჭირო საქონლით, ოქროსა და ვერცხლის ფულით, და ცხენ-ჯორ აქლემებითაც.

ყოველს გაჭირვების დროს სპარსეთის ყაენი თავის ხალხიც იქნება გურჯისტანის დამხმარე, ყველა ამავების სანაცვლოთ ბაბა ხან ფეთ ალს შაჰი. აი რას სთხოვს და ავალებს საქართველოს მეფე გიორგის.

პირველი, რუსეთის სახელმწიფოსაგან ჩამოშორებას თა შორს დარჩომას.

მეორე, საყოველთაოთ მათთან მეგობრობის მოსპობას და დამოკიდებლობას.

მესამე, რომ გიორგი მეფემ არამც არ არამც საქართველოში რუსები არ შემოიშვას.

ამ დროს, საქართველოში უკვე მთელი დასი არსებობდა ისეთის ქართველების, რომელნიც გარსევან ჰავჭავაძის ხელმძღვანელობით, შესყიდულნი იყვნენ რუსთაგან ფულით, ასეთ გაყიდულ პირებში თბილისის მოქალაქელებიც მრავლად იყვნენ ჩარეული, ზოგი ამათგანი პეტერბურგს და მოსკოვშიაც კი სცხოვრობდნენ და ვაჭრობდნენ კიდევ. ყველგან იგინი სცოვრობდენ, ვაჭრობდენ რუსეთის ხაზინის ფულით და ამისანაცლოდ იგინი მოქმედებდენ ისე, რომ რაც შეიძლებოდა საქართველოს მალე გასთხროდა თვისი დასამარხი სამარე. თბილისში მცხოვრებ ასეთ გამცემლებმა მალე შეიტყეს ბაბა ხანის განზრახვა, ამათ ამის ამბები მალე რუსეთში გარს. ჰავჭავაძეს აუწყეს, ამანაც მაშინათვე პავლე იმპერატორს აცნობა, პავლე ამაზედ დაღონდა და გარსევანს დაავალა შეელა და საქმის მოწყობა, რომ საქართველო სპარსეთს არ დამეგობრობოდა. ამიტომაც პავლე იმპერატორმა დასწერა წერილი მეფე გიორგისთან, ეს წერილი საქართველოში გამოატანა გარსევან ჰავჭავაძეს და თან ამასაც დაავალა, რომ პირადის ლაპარაკითაც დაეყოლებინა გიორგი მეფე და როგორმე მისი განზრახვა ჩაეშალათ.

გარსევანი მალე გაჩნდა საქართველოში, წარუდგა მეფე გიორგის, გადასცა პავლე იმპერატორის წერილი, მოახსენა ბევრი რომ პავლესაგან დაპირების და ბევრის მეცადინეობის შემდეგ გიორგი მეფე დაიყოლია და პირობა ჩამოართვა, რომ იგი ბაბასან ყაენთან მეგობრობას დაარღვევდა.

ამის შემდეგ, გახარებული გარსევანი ისევ რუსეთში გაემურა და პავლე იმპერატორს წაუღო სასიხარულო

ამბავი, რომ გიორგი მეფე თქვენსკენ არის და სპარსეთის ყაენის მეგობრობა დაარღვია უკვეო. ერთი სიტყვით საქმე ისე მოეწყო, როგორც გარსევანს და პავლეს სურდა. ამიტომ ნურვინ გაბედავს გარსევან ჭავჭავაძის დაცვას და უცოდველობას, თავი და ბოლო საქართველოს ერის დაღუპვისა ეს პირი გახლავსთ.

ამავ გარსევან ჭავჭავაძის დარიგებით პავლე. იმპერატორმა აი რა ნაირი წერილი მოსწერა მეფე გიორგის. ეს სიტყვები მოჰყავს მეფე გიორგის შვილს დავითს, რომელსაც უეჭველია ყოველივე დაეჯერება.

ბაბა ხანის ამბავი რომ შეუტყვია პავლე იმპერატორს, ეს წერილი მაშინათვე მოუწერია ასე:

„მსმენელმან ამისამან იმპერატორმან როსიისმან პავლემ სწრაფლ წარმოუდგინა წერილი თვისი მეფესა გიორგისა და აღუთქვა შეწევნა და, რაიცა ნებავს, საქმისა სრულ ყოფნი რათა არა მიმართოს მეფე სპარსთა“.

ამ წერილმა მეფე გიორგი დიდათ გაახარეს, თითქმის ცაში აღაფრინეს იგი და დიდი იმედები მისცეს თავის მტერზედ ჯავრის ამოყრის. მეფე გიორგი ნამეტურ ასიამოვნა იმ გარემოებამ, რომ პავლე იმპერატორი მას საკუთარის ხელით სწერდა წერილს. ამ გარემოებამ გიორგი მეფე მოხიბლა, რომ ამან ბაბახანთან მეგობრობის და კავშირის ყოველივე უარი ჰყო და გადასწყვიტა, რომ მე რუსეთს უნდა შეუერთდე უსათუოდო.

ამ დროს, მეფე გიორგიმ გარსევან ჭავჭავაძესთან დამატებათ გაგზავნა გიორგი ავალიშვილი, ძე იოანე მეთორისა და დააბარა პავლესა და გარსევანთან რომ მე მამახასთან გავწყვიტე ყოველნაირი კავშირი, ეხლა მინდა რუსეთთან შეერთებაო. ამავ გიორგი ავალოვს დაავალა, რომ ჩემს მანდატურ უხუცეს გარსევან ჭავჭავაძეს უთხარით, რომ იგი რუსეთში დარჩეს ისევ, მაგის ყოფნა

მანდ არის საჭირო ჩვენთვისო, საქართველოში ჯერეთ ნუ ჩამოვავა.

გარსევან ჭავჭავაძესაც ეს უნდოდა, ეს სასიხარულო ამბავი, მან პავლესაც მალე აცნობა, ისიც ახარა, რომ „ახლა კი საქართველო მალე იქნება თქვენით“. ამით მოხდა დიდი სიხარული მათი, ამ სიხარულს საზღვარი აღარ ჰქონდა. ამის სამაგიეროთ პავლემ დიდი მოწყალება უბოძა იმ ქართველთ, რომელთა ცდითაც საქართველო ნელნელა რუსების საკუთრებათ ხდებოდა, მოეწყო საქმე, რომ გარსევან ჭავჭავაძე ხელდახელ გაჩნდა გიორგი მეფის კარზედ, ამან გიორგის მოუტანა პავლეს სამადლობელო და ბევრი რამ დაპირებანი მეფე გიორგის ისე გაეხარდა პავლეს მადლობა და დაპირებანი, რომ გარსევანს ჭავჭავაძეს მალე მოკლეთ და გულდასმით უთხრა შემთავი.

„მე ყველაფერს შევასრულებ ისე, როგორც პავლეს სურს და თქვენც მირჩევთ, მხოლოდ ამისთვის მე ვითხოვ, რომ მეფე ერეკლემ შეიტანა თავი თვისი მფარველობისა ქვეშე როსიისათა პირობითა მით ვითარცა განეწესათ პირობისა წერილი (ესე რაქტატი) იმპერატრიცა ეკატერინესა და მეფე ერეკლესი, რათა პირობა იგი იყოს მტკიცეთ და ეგოს მეფობა ბაგრატიონთა საუკუნოთ ქართლსა შინა მემკვიდრეობით მემკვიდრედ“. აი ეს არის გიორგი მეფის პირობა, გიორგი მეფე დაარიგა სოლომონ ლეონიძემ, გიორგი მეფემ ეს დაავალა გარსევან ჭავჭავაძეს და ამიტომ იგი ხელ ახლად გაისტუმრა რუსეთში პავლესთან ამ პირობების გადასაცემათ. გარს. ჭავჭავაძეს თან გააყოლა გიორგი ავალოვი და ელიზბ. ფალავანდოვი და მათთან თორმეტიც ფიცის კაცნი.

გარსევანი მალე ჩავიდა რუსეთში და ყოველისფერი მოახსენა პავლეს. მათ ითათბირეს და პავლემ თანახმა გახდა გიორგი მეფის პირობაზედ. ამ თანხმობის საუწყ-

ყებლათ მეფე გიორგის წინაშე საცნობლათ პავლემ და გარსევანმა შეკრეს მეღური საიდუმლო პირობა, აქ მოხდა დიდი ბოროტება და გველობა. ქარს. ჭავჭავაძემ აუწყო პავლეს შემდეგი.

თქვენ გახდით თანახმა მისის წინადადების, გიორგი მიფე სნეული კაცია, იგი მალე მოკვდება და მის შემდეგ საქართველო თქვენი იქნება, მართლაც პავლემ მალე აცნობა გიორგი მეფეს თვისი თანხმობის ცნობანი და ამასთანავე სხვაც ბევრი რომ რუსებისაკენ მისაბირები გველობანი. ამ ფაქტების გასაცნობათ ჩვენ მოვიყვანთ ისეც იმავ დავითის სიტყვებს, რომ მკითხველმა ცილი არ დაგვწამოს. აი მათი სიტყვა და ცნობანი:

„ხოლო ამან წარმოუვლინა დესპინათ კავილნიცკი პეტრე ივანიჩი და სამეფო ნიშანი და ღრამატაო, რათა შემდგომად მისა იყოს მემკვიდრეი ძე მეფისა გიორგისა დავით და ერთი პოლკი იეგერის წინამძღვრობითა გენერალ ლაზარევისათა, ესენი მოსულნი 1799 წ. მიიღო მეფემან გიორგიმ. და 5 დეკემბერს მეფე გიორგიმ ეს იდღესასწაულა ანჩხატის ეკლესიაში.

ამ გვარის ოსტატობით დაარწმუნეს მეფე გიორგი, რომ თქვენ პირობას შევასრულებთ, ნიშნად ამის გიგზავნით ღრამატას და სამეფო ნიშნებსაც, რაის ძალით თქვენს შემდეგ სამეფო ტახტზე თქვენი შვილი იქნება აყვანილიო. ამაზედ თქვენ სარწმუნოთ უნდა იყოთო. ასეთი პირობა მისცა პავლე იმპერატორმა გიორგი მეფეს გიორგის ამის მეტ სხვა არასფერი უნდოდა. მისი ნატვრაც ეს იყო.

მაგრამ დაპირება სიმართლით არ იქმნა შესრულებული. როგორც ყალბის მოტყუილებით დაიწყეს გარსევ. ჭავჭავაძემ და პავლე იმპერატორმა, ისეც ყალბათ გათავდა საქართველოს სამეფოს დაღუპვის საქმენი. ამ ბო-

რიასთან ქურდულათ დაკავშირებას აი რა დაეხმარა:

მეფე გიორგის გარსევან ჭავჭავაძე ტყუილის ფიცით არწმუნებდა შემდეგს: _ „თქვენ ოლონდ საქართველო პავლეს შეაერთეთ და მით შეისრულებთ წადილს, ჯავრს იყრით თქვენის ძმების, და დედი ნაცვლის, თქვენ შემდეგ თქვენს მაგიერ გამეფებულ იქნება დავითი. თქვენი შვილი, მის მეტი სხვა არავინ“. ასე და ამ გვარად დაარწმუნეს მეფე გიორგი.

ამიტომ გიორგი დიდი მადლობელი იყო პავლესი და რაკი გარსევან ჭავჭავაძემ ასეთი სიკეთე უყო, ამის შემდეგ მალე დადგა ის დღენიც, რთცა გიორგი მეფეს სნეულება ძრიელ გაუძნელდა, მეფე შუწუხდა ამ დროს იგი ჯავრს მიეცა, ვაი თუ შეერთებას რამე დაბრკოლება მიეცეს, არ მოხდეს და მეც მოვკვდე, დარდობდა გიორგი მეფე.

ამიტომაც დარწმუნებულმა გიორგი მეფემ მალე აფრინა სანდო კაცები პავლე იმპერატორის წინაშე და შეუთვალა თვისი დიდი მადლობა. ეს კაცნი დროითჩავიდნენ პეტერბურგში. გარსევან ჭავჭავაძემ პავლეს აცნობა გიორგი მეფის მილოცვა მის, რომ ძლივს გვეღირსა მეგობრობა და სიყვარულიო.

ამიტომაც პავლე იმპერატორმა მალე გამოუგზავნა იგივეს პირნი გიორგი მეფის წინაშე მადლობის სათქმელად. გარსევან ჭავჭავაძ კი დარჩა რუსეთში.

ვიდრე ეს ელჩები მოვიდოდნენ თბილისში, მინამ მეფე გიორგი ძრიელ შეწუხდა, ერთ დღეს, მეფესთან მეუღლე მათი შევიდა და ჰკითხა გიორგი მეფეს ასე:

ბატონო, თუ რამე უბედურება გვეწვია, მაშინ ვის აბარებთ მეფობას, თქვენს შვილს დავითს, თქვენს ძმებს, თუ დედოფალს დარეჯანს? მეფემ მიუგო პასუხი:

აცნობეს, ეს მოვიდა მეფესთან, მალე საწერ კალამი მიუტანეს. მეფე გიორგიმ უთხრა შემდეგი: „გენერალო დასწერეთ მოკლეთ წერილი პავლე იმპერატორთან და აუწყეთ უკანასკნელი დღენი ჩემნი და ისიც, რომ ანდერძით მე ჩამიბარებია ცოლშვილი ჩემი და საქართველო“. გენერალმა მალე დასწერა წერილი მოკლეთ, მეფე გიორგიმ ხელი მოაწერა, წერილი მალე მისცეს შიკრიკს და აფრინეს რუსეთში პავლე იმპერატორთან. ასე, გენერალ ლაზარევი გახდა მოწამე მის, რომ გიორგი მეფემ საქართველო პავლე იმპერატორს მიუბოძა. ამის რამდენიმე დღის შემდეგ მეფე გიორგი გარდაიცვალა 1800 წ. 28 დეკემბერს.

გიორგის მაგიერ უნდა გამეფებულიყო მე გიორგი მეფისა დავითი, დავითმა მოქმედებაც დაიწყო, მაგრამ ლაზარევი გამეფების ნებას არ აძლევდა. ლაზარევი ძალზე დადგა. დაიცადეთ პავლე იმპერატორის ბრძანება მოვიდესო და მაშინ გამეფდითო. გიორგი მეფემ საქართველო პავლეს მიართვა და ამიტომ თქვენ პავლეს ნებადაურთველად გამეფება არ შეგეძლიანთო.

მალე პავლე იმპერატორის ელჩებიც მოვიდნენ 5 იანვარს და 1801 წ. და მეფე გიორგისთვის უნდა გარდაეცათ პავლეს თანხმობა, მაგრამ მეფე გიორგი ცოცხალი აღარ დაუხვდათ. ამიტომ პავლეს თანხმობა გიორგის შვილ დავითს გადასცეს.

აქ ამ დროს გენერალ ლაზარევმა გამოიჩინა დიდი გველობა და ბოროტება, ეს დაადგა იმ მცნებას, რომ მეფე გიორგიმ საქართველო პავლე იმპერატორს შეუერთაო, ამიტომ აქ გამეფება აღარავის შეეძლება.

საქართველოდან წასული დესპანები ჩავიდნენ რუსეთში, ამ დროს, მათ პავლე იმპერატორიც არ დაუხვდათ

ცოცხალი. პავლეს მაგიერ მე მის ალექსანდრეს მოახსენეს გიორგი მეფის გარდაცვალების ანბავი, მასთანვე გადას-

ცეს გენერალ ლაზარავის წერილი პავლე იმპერატორის სახელზედ გაგზავნილი გენერალ ლაზარევი, როგორც მტერი ქართველთა იმპერატორს პავლეს სწერდა ასე:

გიორგი მეფემ საქართველოს მეფობა თქვენს დიდებულაბას ჩააბარა. ამიტომ ინებეთ თქვენ და საქართველოს მეფობაც მოსპეთ. ეს იყო გიორგი მეფის ანდერძი და მისი ნატვრა“. ეს წერილი წაიკითხა ალექსანდრე იმპერატორმა და მის ჭკუაში მოუვიდა, მოიწონა ასეთი რჩევა და მართლაც განიზრახა საქართველოს რუსეთის იმპერიასთან დაკავშირებულათ გამოცხადება.

პავლე იმპერატორიც რომ არ მომკვდარიყოს, შეიძლება მაშინ ეს არ მომხდარიყოს, ვინ იცის, ალექსანდრემ კი არც 1783 წ. ტრაქტატი გაიხსენა, არც ის, რომ 1799 წ. მისმა მამამ პავლე იმპერატორმა მეფე გიორგის ფიცით პირობა მისცა, რომ თქვენ ოღონთ ჩვენ შემოგვიერთდით და გაძლევთ ფიცსა რომ საქართველოში ბაგრატიონთა გვარის მფლობელობას არ მოვსპობთ, თქვენ შემდეგ საქართველოში, თქვენ შვილს დავითს გავამეფებთო. ეს სულ ტყუილი გამოდგა.

ალექსანდრემ არც ამას მიაქცია ყურადღება და არც იმას, რომ საქართველო რუსეთის იმპერიის მფარველობის ქვეშ შევიდა 1783 წ. ტრაქტატის ძალით და 1799 წ. პავლე იმპერატორის პირობით და ფიცით და არა გიორგი მეფისაგან 1800 წ. დაწერილ თაახმობის წერილით, რომელ წერილიც გენერალ ლაზრევმა დასწერა, ეს მოხდა ალექსანდრე პირველის დესპოტობით და გენერალ ლაზრევის ბოროტემით.

თუ რა მგლობაც რუსეთის იმპერატორმა ალექსანდრემ გამოიჩინა ქართველების წინააღმდეგ, ამისი ბრალი სულ გენერალი ლაზრევი გახლავთ და ამისი ბოროტი მოქმედება.

გენერალ ლაზრევმა რა ნახა მეფე გიორგის შეწუხება და სიკვდილის მოახლოვება, ამან მაშინ იხმარა დიდი

გველობა და ქართველთ სამეფო ოჯახის წევრთა შორის დატრიალდა გველივით, ამით ლაზრევმა გამოიწვია სამეფო პირთა შორის დიდი არეუ დაარევა, სამეფო ოჯახის წევრთა ერმანეთზედ გადაკიდება, მტრობა, შური და ყოველისფერი საძაგლობის თესვა. რასაც მოჰყვა ქართველთა დიდი ანარქია. ეს არეუ-დაარევა ოსმალეთ-სპარსელებმაც მალე შეიტყეს.

ყოველივე ამ ბოროტების მიზეზნი კი იყვნენ რუსები და მათი ხელმძღვანელი ლაზარევი, გულაკოვი და ამათგან გაბრიყვებული ქართველი ბატონიშვილები. როგორც ღღეს მტრობენ ჩვენი „სეიმის“ საქმეს რუსეთის ბოლშევიკები და ამათგან გაბრიყვებული და შესყიდული ქართველთ ბოლშევიკები. სწორეთ ისევე რევდნენ ეს მოსულები საქართველოს სამეფო ოჯახის წევრთა და მით ამზადებდნან საქართველოს სამეფოს დაღუპვის ღღეებს.

ამის მაგალითია შემდეგი: გენერალ ლაზრევს შეუსყიდნია მეფე ერეკლეს შვილი ვახტანგ ბატონიშვილი, რომელიც გამხდარა თავი და ბოლო ბოროტებისა, ძირი ღვარძლის თესვისა. ამ დაუძინებელს მტერზედ აი რას მოწმობს დავით ბატონიშვილი: „ძმა მეფისა გიორგისა ვახტანგი, რომელი იყო მაშფოთებელი ძმათა, რომელსაცა აბირებდა ბაბახაშვალი (ბ. ბანასოვი ღღეს, სომეხი) გლახა. რომელი იყო ესეს თავი ყოველისა ბოროტებისა ძმათა შორის, რომლისა მიზეზისა გამო დაეცა ტახტი და სამეფო ბაგრატიონებისა“.

ეს ვახტანგ ყოფილა რუსთაგან შესყიდული, მას ჰქონადა რუსეთის ორდენები და ჩინებიც, კარგი ჯამაგირი და საჩუქრებიც. როგორც მოლალატის და საქართველოს სამეფოს ოჯახის ამრევის, ამის სურათი მე დავბეჭდე „საქართველოს ცხოვრების“ მეორე წიგნში.

ზ.ჭიჭინაძე.